

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
ДМИТРУКА МИКОЛИ ІЛЛІЧА на тему:
“Організаційно-економічні засади розвитку виноградарства
в підприємствах півдня України”
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
08.00.04 «Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)»

Актуальність теми дисертаційного дослідження та зв'язок роботи з науковими програмами планами, темами.

Розвиток національної економіки України останнім часом характеризується відповідними трансформаційними тенденціями, що поширюється і на агропромисловий комплекс. Зміни у тенденціях росту, трендах споживання сільськогосподарської продукції, формуванні попиту та пропозиції призводять до необхідності адаптації товаровиробників до сучасних викликів та удосконалення виробничої програми сільськогосподарського підприємства. Зростання чисельності населення у світі потребує додаткового виробництва продукції для задоволення попиту. Проте зміни у структурі харчування населення вимагають відповідного реагування з боку підприємницьких структур агробізнесу.

Для забезпечення конкурентоспроможності та підвищення економічної ефективності аграрні формування все більше уваги зосереджують на поглибленні ланцюгів доданої вартості. Основним завданнями при цьому є не тільки виробництво сировини, а її переробка, виробництво готової продукції та доведення її до кінцевого споживача. Це дуже чітко прослідковується у вітчизняному виноградарстві, яке має значний потенціал розвитку, що використовується не у повній мірі. Сприятливі природно-кліматичні умови та наявність виробничих ресурсів формують необхідні умови для розвитку галузі. Проте економічна ситуація більшості виноградарських підприємств залишається складною. Застарілі технології, висока вартість закладення виноградних насаджень, потреба в залученні інвестицій та тривалий термін їх

окупності, низька конкурентоздатність вітчизняного винограду на світовому ринку зменшують зацікавленість товаровиробників до такого виду діяльності.

Вирішення даної проблеми потребує розробки наукових та практичних рекомендацій щодо формування та забезпечення організаційно-економічних засад розвитку виноградарства в Україні, чому присвячена робота Дмитрука М. І.

Підтвердженням актуальності дисертаційного дослідження, поставлених у ньому завдань та зроблених висновків є те, що воно виконувалося згідно з програмою науково-дослідної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України за темами: "Розвиток земельних відносин та ефективне функціонування підприємств в сільському господарстві" (номер державної реєстрації 0110U003705) та „Розвиток підприємництва в сільському господарстві та його ефективність” (номер державної реєстрації 0108U004908). У межах цих тематик дисертантом викладені науково-теоретичні аспекти ефективного розвитку виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах та обґрунтовано економічну доцільність поглиблення кооперації між виробниками винограду.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна наукових положень. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Дмитрука Миколи Ілліча підтверджують його особистий внесок в розробку досліджуваної проблеми. Автор опрацював значну кількість вітчизняних та зарубіжних праць, що дозволило йому чітко систематизувати основні засади ефективного виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах. Запропоновані в роботі наукові положення, висновки та практичні рекомендації характеризуються відповідним рівнем обґрунтованості і достовірності.

Теоретичним і методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження слугували наукові праці провідних вітчизняних та іноземних учених, загальносистемні підходи до проведення комплексних наукових досліджень.

Інформаційно-нормативною базою дослідження були чинні законодавчі та нормативно-правові акти, аналітична інформація Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державної служби статистики України, матеріали Головного управління статистики України в Херсонській області, звітність сільськогосподарських підприємств області за 2011–2017 рр., наукова література за темою дослідження, матеріали наукових конференцій, монографічні та періодичні видання, результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо забезпечення організаційно-економічних засад розвитку виноградарства в підприємствах півдня України.

Важливими результатами, що характеризуються новизною, розкривають повноту і зміст дисертаційного дослідження є удосконалення методичного підходу до оцінки виноградарських підприємств та систематизації організаційно-економічних засад їх розвитку, що характеризується застосуванням визначення додаткового показника продуктивності праці, який враховує додану вартість на одного працівника; основних напрямів розвитку ефективного виробництва винограду через поглиблення кооперації між його виробниками за рахунок формування великих товарних партій сировини та поєднання інтересів товаровиробників у ресурсному забезпеченні; системи особливостей розвитку підприємств виноградарської галузі, що включає потребу в капітальних вкладеннях, високу трудомісткість, кліматичну обмеженість зони вирощування культури, значний період окупності вкладень, районований посадковий матеріал; системного підходу визначення ефективності вирощування винограду в сільськогосподарських підприємствах з використанням економікоматематичних методів визначення рівнів впливу на неї основних чинників виробництва; підходів до визначення можливостей збільшення виробництва винограду за рахунок розширення площ його насаджень та підвищення урожайності з урахуванням проведення імпортозаміщення винограду вітчизняною продукцією столових та технічних

сортів; обґрунтування напрямів розвитку виноградарських підприємств шляхом розроблення основних сценаріїв з урахуванням інтегрального індексу, що визначається системою показників, які характеризують ефективність, з урахуванням їх специфічних особливостей; – методичний підхід до розрахунку потреби в інвестиціях для забезпечення ефективного виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах півдня України з урахуванням двох окремих етапів з різними завданнями та державної підтримки розвитку галузі.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Дмитрука Миколи Ілліча на тему “Організаційно-економічні засади розвитку виноградарства в підприємствах півдня України” відповідає чинним вимогам до такого роду наукових робіт. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 216 сторінок. Робота містить 52 таблиці, 18 рисунків та схем. Список використаних джерел налічує 209 найменувань. Основний зміст дисертації в повній мірі знайшов відображення у авторефераті. Основні положення дисертації опубліковано у 9 наукових працях, з яких колективна монографія, 2 статті у наукових фахових виданнях України, 3 статті у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 3 тези наукових доповідей.

У першому розділі «Науково-теоретичні засади ефективного виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах» систематизовано основні аспекти формування економічної думки розвитку агропродовольчого ринку, розкрито сучасні особливості розвитку виноградарської галузі, визначені методичні підходи до економічної оцінки діяльності підприємств з виробництва винограду. Цікавою, на нашу думку, є пропозиція автора обґрунтування доцільності поглиблення використання показників, що детальніше характеризують продуктивність праці у виноградарстві.

У другому розділі «Економічна оцінка функціонування підприємств з виробництва винограду» проаналізовано наявність та використання виробничих ресурсів товаровиробниками, організаційно-економічні умови розвитку виробництва винограду, охарактеризовано експортно-імпортні операції на ринку винограду та економічну ефективність його виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Заслужують на увагу дослідження щодо імпортозаміщення винограду на ринку винограду в Україні. Крім того, значний обсяг розрахунків по ефективності виробництва винограду здійснено на базі ПрАТ «Кам'янський» Херсонської області.

У третьому розділі «Стратегічні напрями ефективного розвитку виробництва винограду в Україні» визначено основні шляхи удосконалення економічних відносин між підприємствами з виробництва та переробки винограду, проведено економіко-математичне моделювання основних сценаріїв формування пропозиції на ринку цієї культури та запропоновано перспективні напрями розвитку ефективного виробництва винограду. Заслужують на увагу авторські розрахунки щодо інвестиційного забезпечення напрямів розвитку ефективного виноградарства в сільськогосподарських підприємствах України та Херсонської області зокрема.

В цілому зміст дисертації та її структура вказують на комплексність проведеного дослідження. Висновки, наведені в роботі відповідають поставленим завданням, відображають наукову новизну та характеризують актуальність досліджуваної проблеми.

Практична цінність результатів дослідження полягає у розробленні рекомендацій для науково-практичної діяльності та використання у навчальному процесі щодо забезпечення ефективного виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах. Запропоновані автором теоретико-методичні розробки і практичні рекомендації дозволяють сформувати систему організаційно-економічних умов розвитку виноградарства в підприємствах півдня України.

Розроблені автором пропозиції знайшли застосування у Департаменті агропромислового розвитку Херсонської обласної державної адміністрації, відділі агропромислового розвитку Бериславської районної державної адміністрації Херсонської області, ПрАТ «Кам'янський» Херсонської області, що підтверджується відповідними документами. Крім того результати досліджень використовуються у навчальному процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України під час викладання ряду навчальних дисциплін.

Зауваження до дисертаційної роботи.

Поряд із визнанням наукової і практичної цінності результатів дисертаційної роботи Дмитрука Миколи Ілліча доцільно виділити окремі дискусійні питання:

1. У роботі значна увага приділена системі державного впливу на функціонування виноградарських підприємств. На нашу думку, дисертанту доцільно б детальніше та більш чітко охарактеризувати авторський погляд на її формування та реалізацію заходів щодо покращення ситуації у галузі.

2. Автором запропоновано поглиблювати коопераційні відносини між виробниками винограду, що заслуговує на увагу. Проте не зовсім чітко визначені принципи формування таких відносин. Їх деталізація, на нашу думку, значно б підсилило роботу.

3. В Україні останнім часом збільшується чисельність громадських організацій, що функціонують у галузі виноградарства. Яка авторська оцінка їх функціонування та доцільності ?

4. Заслужують на увагу запропоновані автором напрями ефективного розвитку виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах та їх інвестиційне забезпечення. На нашу думку, доцільно було б приділити більше уваги пошуку внутрігосподарських джерел фінансування цих напрямів, що значно б покращило зміст роботи.

5. Для кращого сприйняття деякі табличні дані доцільніше б було представити у вигляді діаграм чи рисунків.

6. У роботі зрідка зустрічаються невдалі вислови та звороти, незначні граматичні помилки.

Разом з тим, викладені дискусійні положення не зменшують позитивної оцінки дисертаційного дослідження та не знижують його значимості.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.
Дисертаційна робота Дмитрука Миколи Ілліча на тему “Організаційно-економічні засади розвитку виноградарства в підприємствах півдня України” подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» виконана на належному теоретичному та практичному рівнях. Поставлені завдання досягнені, а отримані результати чітко обґрунтовані. Робота має наукову новизну, а автореферат повністю відображає основний зміст дисертаційного дослідження.

Робота в повній мірі відповідає вимогам, встановленим до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук у відповідності з пунктами 9, 11, 12 та 13 «Порядку Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 (зі змінами), а її автор, Дмитрук Микола Ілліч, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»

І. В. Белоус

Підпис кандидата економічних наук, старшого наукового співробітника ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» І. В. Белоус засвідчую:

Учений секретар

ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», к. с/г н.

Ю. Ю. Булаєва